

Livet i Omsk,

skildret af **Em. Hansen**, Embedsmand ved den store nordiske Telegrafstation i Omsk*).

Paa en Tid, da Jærnvejs- og Dampskibsfart har gjort Forbindelsen mellem Evropa og de andre Verdensdele saa let, at Afstandene saa at sige forsvinde, og en svagbrystet Engelskmand af sin Læge faar Paalæg om en lille Tur til Avstralien, for at han kan nyde godt af Søluften; da europæiske Forretningsmænd ordne Lystture Jorden rundt o. s. fr., ligger Sibirien endnu stadig som et terra incognita, ikke alene for Fremmede, men ogsaa for Russerne, ja! man kunde næsten sige for Sibirianerne selv. Grunden hertil maa ingenlunde søges i Manglen paa Beskrivelser af Landet, thi der er en hel Literatur derom, som daglig øges; men maa først og fremmest søges i det uhyre Lands afsides Beliggenhed og det slette Ry, det har faaet som „*Forvisningens Land*“. Sjældnen er et Land imidlertid blevet mere uretfærdig bagtalt end netop Sibirien, og den fremmede, som Skjæbnen fører hertil, og som har Lejlighed til at blive kjendt med Forholdene, kan ikke noksom undres ved at se den Ligegyldighed, hvormed Russerne behandle en Sag af saa overordentlig Interesse. Der er ikke Spørgsmaal om, at naar Rusland, som en Følge af den uendelige Skødesløshed, hvormed Bonden i sin Uvidenhed behandler et af de rigeste Jordsmon i Verden, har udtømt dets Kraft; — naar Vejrforholdene ved Skovenes Udhugning ere skiftede i den Grad, at Frugthaver som Mellemruslands kunne blive lagte øde ved en uhørt Kulde, hvad der har været Tilfældet i afvigte Foraar; — naar man har faaet Ende paa Urals Skatte og har tyet til Mineralierne, da vil Sibirien faa Betydning. Det vilde kun være ønskeligt, om Russerne fik bedre Syn herfor, før det er for silde. De mange sibirianske Expeditioner, som i de sidste Par Aar ere blevne satte i Værk af Udlændinger, og som i Førstningen vakte saa megen Erkjendtlighedsfølelse hos det russiske Publikum, begynde nu at forurolige det. Der kommer Stemmer til Orde, om det ikke vilde være det bedste, dersom Russerne selv søgte at drage Nytte af Landets Frembringelser, før Fremmede lægge Beslag paa Handelen. Da denne for Sibiriens Vedkommende væsentlig vil komme til at bestaa i Udførsel af Raæmner og Indførsel

af fremmede Varer, kan Landet derved kun blive yderligere forarmet end i dette Øjeblik, hvor det særlig lider under Manglen af den egne Industri, som skulde give det Vederlag for de udførte Raæmner. Takket være de mange Expeditioner, er Sibirien igjen kommet paa Dagsordenen, og man maa haabe, at det denne Gang maa hævde sig en stadig Plads der og særlig vække en mere almen Intesesse hos det russiske Folk, saa at man ikke mere vil komme til at høre om Russere, der rejse til Amerika (det Land, hvor Russeren mindst af alle kan trives); men at Sibirien bliver Maalet for en Tilstrømning som den, der nu finder Sted til den nye Verden og til Avstralien. Samtidig med, at Russeren ikke betænker sig paa at vove den møjsommelige og kostbare Rejse over Havet til et fremmed Land med et fremmed Sprog, frygter han for at gaa til Sibirien, hvor Regeringen giver ham Jord og Penge til, alene for at faa Landet befolket.

Da jeg for fem Aar siden kom i russisk Telegraf-tjeneste, og da jeg med 11 Landsmænd, — hvoraf to gifte, saa vi ialt vare 14 eller rettere 15, da den ene havde en lille Søn med, — rejste hertil, vakte vi ikke alene almindelig Opsigt paa Gjennemrejsen i Rusland, men endogsaa Beklagelse. De gode Memesker korsede sig og rystede paa Hovedet ved at se de unge fremmede, der saa ubesindig rejste til „*Forbrydernes Land*“. Flere nærrede endogsaa Tvivl om, hvorvidt det skete frivillig, og jeg husker, hvorledes en gammel Herre tog mig til Side og i al Fortrolighed spurgte mig om, hvorledes det virkelig forholdt sig, da jeg dog umulig kunde have taget til Sibirien paa fem Aar af egen god Vilje. Min Uniform og en nærmere Forklaring beroligede ham vel i denne Henseende; men han kunde dog ikke andet end beklage mig. Man beklager alle, som gaa til Sibirien, frivillig eller tvungen, saa selv de forviste Forbrydere have faaet Tilnavnet „*de ulykkelige*“. Og vil man høre om, hvor der er bedst i Sibirien, faar man som oftest kun til Svar: „*odin tshort!*“, som paa dansk omtrent kan gjengives med „*ét Fedt*“, med andre Ord, man bliver anset som en, der har forskrevet sig til Djævelen og den visse Undergang. En Aften om Bord paa Damperen, som førte os fra Nischnii-Novgorod til Perm, da jeg stod paa Dækket og glædede mig over den herlige Volga, som er Russernes Stolthed, pegede en Herre paa nogle store, lukkede Pramme, som slæbtes afsted ved en Damper, og spurgte mig, om jeg vidste, hvad de førte. „*Varer?*“ svarede jeg uvis. — „*Nej,*“ sagde

*) Forfatteren til ovenstaaende Artikel er født i Kjøbenhavn, hvor han har taget Realafgangsexamen i Borgerdysskolen paa Kristianshavn. For fem Aar siden modtog han en Ansættelse ved Telegrafstationen i Omsk, og han har siden den Tid opholdt sig der; han studerer bl. a. ivrig Sibiriens Geografi, oversætter danske Arbejder paa russisk o. s. v. Red.

han, „det er Deres Rejsefæller. I disse Pramme føres de forviste til Sibirien, og De kan heraf forestille Dem, hvorledes der maa være der. Skulde Regeringen ikke vide, hvad den gjør! Tro De mig, det er ikke for at faa det godt, at disse ulykkelige blive sendte til Sibirien!“ — Synet af disse sørgelige Pramme, som vi stadig kom forbi under Dampskibsfarten paa Volga og dens Biflod Kama, og hvis ulykkelige Besætning skulde samme Vej som vi, borttog unægtelig en Del af det friske Mod, hvormed jeg havde tiltraadt Rejsen. — Jeg glemmer aldrig den første Gang, jeg satte mig op i Tarantassen, som skulde føre mig fra Perm til Omsk. Hertil var Rejsen gaaet let nok paa Jærnvej og Dampskib; men Synet af Tarantassen, denne russiske Rejsevogn, uden Fjedre og af den simpleste Bygning, kunde ikke andet end gjøre mig betænkelig for den øvrige Rejses Vedkommende. Jeg havde ikke det fjærneste Haab om, at dette tilsyneladende skøre Kjøretøj skulde kunne holde ud paa en Strækning af 200 danske Mil, som jeg havde at tilbagelægge, og da jeg en regnfuld Efteraarssdag kjørte ud af Perm, da hele Byen laa i et Sølesføre, hvori Hestene sank i til Knæet, og hele Omegnen, saa langt Øjet kunde række, kun frembød Synet af en eneste Pøl med en uoverskuelig Synskreds, skal jeg ikke nægte, at jeg overhovedet tvivlede om nogen Sinde at komme velbeholden til mit Maal. — Rejsen var dog langt fra saa majsommelig, som jeg havde tænkt mig, og Køretøjet holdt ypperlig ud, skjønt Vejen fra Perm til Jekaterinburg og over Ural ligefrem er halsbrækkende. Imod al Forventning blev Vejen stadig bedre, jo længer vi kom ind i Sibirien. De eneste Vanskeligheder, vi mødte, vare en Følge af vort fuldstændige Ukjendskab med Sproget; men det afgiver kun et Vidnesbyrd mere for Sibliens Farbarhed, ligesom vi ogsaa snart bleve beroligede med Hensyn til de Rygter, vi havde hørt om Vejenes Usikkerhed. Skjønt de fleste af os vare væbnede med Revolvere og Bøsser, blev der dog ikke løst et Skud under Vejs uden en Gang imellem paa Fuglene. Med Hensyn til Røvere saa vi snart, at det ikke havde nogen Fare; det var mere Kudskene, som vakte vore Betæneligheder, enten fordi de vare altfor gamle eller affældige eller altfor unge eller altfor fulde, i hvilket sidste Tilfælde de stadig faldt i Søvn, saavel om Dagen som om Natten. Men Hestene kjendte heldigvis Vejen. Over Ural gik det kun smaat fremad, men efter at vi vare komne ud i Steppen, gik det løs. Her lærte vi den sibiriske Tarantassart at kjende. Det gik over Stok og Sten med en Hurtighed af halvtredje danske Mil i Timen. De smaa, uanselige sibiriske Heste vise en ganske overordentlig Udholdenhed, ligesom Kudskene heller ikke spare paa dem, da de her afgive en billig Vare, fra 40—80

Kroner Stykket. Vi forlode Skt. Petersburg den 22de September og kom, efter ialt otte Dages Ophold i Perm, Jekaterinburg og Tjumen den 12te Oktober til Omsk, den første Hovedstation paa Linjen til Vladivostok, der er Endepunktet for Telegrafinjen i den russiske Østasien. Vi havde tilbagelagt 470 Mil, hvoraf 200 paa Akse, og da jeg først havde været bestemt til Vladivostok, var jeg ikke utilfreds med, at Tilfældet sparede mig for at rejse de 1000 Mil længer bort i Sibirien.

Omsk ligger omtr. under samme Bredegrad som Kjøbenhavn (54° 59' n. Br.) og paa begge Sider af Floden Om ved dens Udløb i Irtisj. Synet af Byen, saaledes som den ligger i Steppen, næsten blottet for Træer, er temmelig fattigt og frembyder intet af særlig Interesse for Øjet; men Byen har selv saa meget større Interesse ved den Hurtighed, hvormed den fra en slet og ret Forpost i Løbet af knap 100 Aar (først fra 1782 regnes Omsk til Byerne) ikke alene har opnaaet at blive den folkerigeste Stad i Vest- og Østsibirien, men ogsaa har faaet Betydning som Midtpunktet for Styrelsen og som Stedet for Generalguvernøren over Vestsibirien.*) Omsk nævnes første Gang 1716 ved en Expedition, som Peter den store havde udsendt for at finde Jarkands „Guldsand“, hvorom Sibliens første Gouvernør, Gagarin, havde givet Meddelelse. Efterretningen viste sig at være urigtig, Expeditionen forulykkede, saa at af 3000 Mand kun 1000 kom tilbage. Peter den store gav 1717 Ordre til at grundlægge Omsks Fæstning, og 1765 havde Byen 2000 Indb. foruden den militære Besætning. Fra 1822 fik Omsk Navn af Distriktsby og blev Sædet for Styrelsen og Generalguvernøren. Skjønt Omsk saaledes vel har været regnet blandt Byerne fra 1782, er dens egentlige Tilværelse meget yngre; dens Udvikling begynder nemlig først 1839. Da jeg flere Gange under mit Ophold her har faaet Spørgsmaal hjemme fra om, hvad jeg bor i, — om det er et Hus eller en Jordhytte, ligesom man i Rusland endnu den Dag i Dag tror, at Bjørne og Ulve løbe om her i Gaderne, og at Indbyggerne friste en kummerlig Tilværelse i Jordhytter, — vil maaske en kortfattet Skildring af Byen og Livet i den kunne interessere en og anden af „det danske geografiske Tidsskrifts“ Læsere. I hvert Fald kunne mine Landsmænd i Hjemmet deraf se, at mine Tanker, skjønt jeg er saa langt fra Danmark, stadig dvæle ved mit skønne Fædreland.

Hvad der især falder i Øje ved Omsk, er dens store Udstrækning, thi den er over 1 Mil i Omkreds, eller

*) Omsk har 32,000 Indb., Irkutsk og Tomsk hver 30,000; Tobolsk, Sibliens ældste By og fordums Hovedstad, kun 12,000.

ligesaa meget som Kjøbenhavn inden for Voldene, og dette er en Følge af dens store Pladser og brede Gader. *Husene*, i Alt 2000, hvoraf kun 50 murede, ere byggede af Tømmer og efter de mest forskellige Konstruktioner. Her findes en og to Etages Træhuse med og uden muret Grundlag; almindeligvis have de Brædetage, undertiden ere de dækkede med Jærnblik, og undertiden have de slet intet Tag og ere da dækkede med Jord, som efterhaanden voxer til med et Græstæppe, hvormed lejlighedsvis en letbenet Gædebuk gjør sig til Gode. Jordhytter findes her ogsaa, skønt ikke mange og saa godt som alle liggende afsides paa den højre Side af Om, hvor Bredden paa nogle Steder har en temmelig stejl Skraaning fra 30—50 Fods Højde; denne fattige Koloni, som mest bestaar af Soldaterfamiljer, har særkjendeligt nok for Omsks flade Beliggenhed, faaet Navnet „Kavkas“ d. v. s. Kavkasus. Til Trods for disse tarvelige Boliger ere deres Beboere i én Henseende dog ulige bedre stillede end deres Gjenboer paa den anden Side af Om, hvor den lave Bred hvert Foraar oversvømmes under den høje Vandstand i Floden. Man skulde undres over, hvorledes Beboerne i den strænge Vinterkulde kunne vedligeholde Varmen i saadanne Jordhytter; men de ere paa det omhyggeligste tilklistrede og tilstoppede, saa at Luften ikke kan finde nogen Adgang uden igjennem Døren, som derfor ogsaa altid udsender en hel Sky af Damp, hver Gang den aabnes. — Skjønt man skulde tro, at Kulden i den lange Vinter maatte nøde Omskerne til at sørge for varme Boliger, ere saadanne dog yderst sjældne, især som Følge af den Skjødsløshed, hvormed der i Almindelighed bygges, og af den utidige Sparsommelighed, man iagttager. Efter Byggeloven skal ethvert Hus have dobbelte Gulve; men der lægges i Regelen kun ét, og da de fleste Huse staa lige paa Jorden, er det klart, at det maa trække fra neden. Vedkommende undskyldte sig i Almindelighed med, at Bræderne ere saa dyre; Prisen er dog kun 10—15 Rubler for 100 St. og 1 Rubel for en Bjælke*). — Tagene ere ikke stort solidere end Gulvene, da de som oftest kun dannes af Bræder; der lægges tillige et Lag Jord oven paa Loftet, for at Vandet under stærke Regnskyl ikke skal trænge igjennem. Paa Kirkerne, Regeringens Bygninger, og de private Stenhuse er Tagene af Jærnblik; Teglsten kjendes derimod aldeles ikke. Yderdørene ere klædte med Filt og Voxdug, ligesom der ogsaa overalt findes dobbelte Vinduer for at modstaa Kulden. Laase og Slaaer bruges i Almindelighed ikke, men erstattes ved stærke Jærnkroge. Nogle sætte ogsaa en Jærnkjæde i Yderdøren, saa at denne kan aabnes paa Klem, indtil man har taget Gjæsterne i

*) En Rubel (Sølv) er lig 2 Kr. 75 Øre; den deles i 100 Kopek.

Øjesyn; det er nemlig undertiden hændt, at man har faaet Besøg af en eller anden bortløben Forbryder, som for at lette sig Adgangen sagde, at han kom fra Politimesteren. De dobbelte Vinduer lade mange blive siddende ogsaa om Sommeren; fra Gaden, en simpel Jordvej, kommer der nemlig en ulidelig Støv, som i den stærke Sommerhede forvandles til en Støvsky, der ved Vinden og Færdselen af allehaande to- og firbenede Skabninger sættes i uafsladeligt Røre; Kvæget vandrer nemlig omkring paa Gaderne i landlig Simpelhed. — De fleste Træhuse bestaa af en Etage med 3—5 Værelser og bebos for det meste kun af én Familje. Grundene ere billige, nemlig 50 Kopek for en Kvadratsavn i Byens Midte og 10 Kopek i Yderkanterne, saa ethvert nogenlunde vel indrettet Hus har alle mulige Udenomsbekvemmeligheder saa som Stald, Forraadskammer med Iskjælder, en lille Badstue og en rummelig Gaardsplads. Mange Steder finder man bag ved Husene store Køkkenhaver (dog sjelden Træer), hvis Dyrkning afgiver en væsentlig Indtægtskilde for den fattigere Del af Befolkningen. — Værelsernes Ophedning sker ved murede Ovne. I koldt Vejr ophedes Ovnene én, undertiden to Gange om Dagen med en halv Snes Favnestykker Birkebrænde for hver Ovn.*). Saalænge der fyres, staaer selvfølgelig Røret aabent for Røgen; men lige saa snart der kun viser sig et tyndt Lag Aske over Gløderne, skynder man sig at lukke i for Varmen, og da man her ved ikke altid er tilstrækkelig varsom, er Følgen tit, at alle Beboerne faa ondt af Osen, hvad der ogsaa sker, naar man, for at nyde rigtig godt af Varmen, for tidlig aabner de smaa Ventiler i Ovnen, som lede Varmen ud i Værelset. Os er unægtelig en slem Ting; men den værner man sig ogsaa til, og Russere foretrækker lidt Os for megen Kulde, som man kan faa nok af i den lange og strænge Vinter. En varm Lejlighed er noget ligefrem sjældent og har da gjerne den Fejl at være ulidelig hed om Sommeren, i det der da kan være en lignende Varmegrad som Kuldegrad om Vinteren, nemlig indtil 50 Grader. At aflægge længere Besøg i den kolde Tid af Aaret kan i nogle Tilfælde ligefrem være farligt for Helbredden. Jeg har været hos fornemme Folk, hvor Herren og Fruen sad indhyllede i Shawler, og Børnene gik omkring med blaa Næser og forfrosne Fingre, hvad da ogsaa ender med, at hele Familjen en skøn Dag ligger syg af Lungebetændelse. — En højerestaaende Embedsmand, som ifjor kom hertil fra Skt. Petersburg og som til sin Ulykke traf paa en saadan kold og usund Lejlighed, fik Lungebetændelse og maatte indgive Ansøgning om at blive kaldt tilbage. Han forbandede det her-

*) Birkebrænde koster her fra 1½—3 Rubler Favnen.

værende Bygningstilsyn og sagde, at hvis man ikke vilde kalde ham tilbage, tog han sin Afsked hellere end at forblive i „dette fordømte Hul.“ Han blev virkelig kaldt tilbage, men døde under Vejs.

For Folk med et sundt Bryst er Vejrlaget imidlertid meget velgjørende, og jeg for mit Vedkommende har fundet mig ulige bedre her i den kirgisiske Steppe end i Kjøbenhavn og særlig været fri for de Snuer og Forkølelser, som man der idelig er plaget af. Desuden have vi her en Sundhedsdrik, som Evropæerne forgjæves gjøre sig Umage for at eftergjøre, det er *Kumys* eller Hoppe-mælk, som Kirgiserne tilberede og sælge.*) Denne Drik, som i Førstningen ved sin Hestelugt virkede i den Grad frastødende paa mig, at det varede et Par Aar, inden jeg kunde bekvemme mig til blot at smage derpaa, har jeg nu faaet en saadan Forkjærlighed for, at jeg vil savne den tungt, naar jeg en Gang kommer herfra. Den er saa forfriskende og nærende, at Folk, der have gjenem-gaaet en 3 Maaneders Sommerkur i Steppen, tage kjendelig til i Førlighed. Ved den Lejlighed maa man leve ganske paa kirgisisk: bo i Jurther (Filthytter), som ere kølige og yderst behagelige at opholde sig i om Sommeren, drikke Kumys fra Morgen til Aften (nogle drive det til 1 Spand om Dagen), kun spise kogt Bedekjød og færdes saa meget som mulig i den friske Luft, fri for al aandelig Syssel. En saadan Syssel vilde ogsaa være vanskelig at fortsætte ved denne Lejlighed, da Kumysen især i Førstningen giver stærk Tilbøjelighed til Søvn, som man efter Kirgisens Raad ubetinget maa følge. Tidligere toge Folk, som ønskede at gjenemgaa denne Kur, mange Mil bort i Steppen; men man kom til at indse det overflødige heri, da Kirgiserne, vore Naboer, jo kunde bringe den dyre Drik til os, og for to Aar siden er der ogsaa blevet indrettet en Kumys-Kuranstalt, som i de tre Sommermaaned er stærkt gjæstet og har givet ypperlige Resultater.

En Sag, som ogsaa har stor Indflydelse paa Helbreden, og som her kun sjælden nyder den nødvendige Opmærksomhed, er den tørre Luft i Værelserne. Som Følge af den stærke Kuldegrad om Vinteren og de maadelige Bygninger, stopper man ethvert Hul i Huset til for Luften og fyrer i efter Evne, hvorved Atmosfæren i de sædvanligvis smaa Rum bliver meget tør. Chefen

*) Den friskmalkede Mælk hældes i en stor Lædersæk, Sabá, med en lille Aabning for oven; gennem Aabningen gaar en Stang, der ender bredt for neden, og som i Løbet af et Døgn holdes i stadigt Røre; er dette sket, kan Mælken holde sig i længere Tid og vinder i muserende Kraft, naar den glemmes paa et koldt Sted. En Spand fuld Kumys koster tilbragt kun to Rubler.

for vort Ingeniørkorps har først henledet Opmærksomheden paa det slemme heri. Han havde i Løbet af de første Vintermaaned lidt af en stadig Hovedpine, som han dog ikke kunde forklare Grunden til, da han ellers følte sig rask. Han faldt derfor paa, at det maatte ligge i Luftens Tørhed og foretog Maalinger med en Fugtighedsmaaler, hvorved det viste sig, at der i hans Lejlighed, som er en af de bedste og rummeligste i Fæstningen, var overordentlig tørt. Han fandt nu paa det simple Middel til at øge Fugtighedsgraden, at han til et Forsøg lod en Themaskine staa og koge i nogle Timer om Morgenens i hans Arbejdsværelse, og Fugtighedsmaaleren steg meget stærkt. Samtidig hermed ophørte hans Hovedpine. Han satte derfor paa hver af de murede Ovne en stor Jernskaal, fyldt med Vand, og Fugtigheden vedblev da at være tilfredsstillende. Denne Indretning vakte meget Bifald hos den medicinske Inspektør; men jeg har dog ikke hørt noget om, at den er bleven brugt undtagen i enkelte private Huse, skjønt Trangen dertil er følelig nok, da Luften i Omsk, som bekendt, er ualmindelig tør. Men det gaar rimeligvis hermed, som med det øvrige Tilsyn af Sundhedsvæsenet, der lader en saadan Omstændighed gaa upaataalt hen, at Gødning og alskens Affald, lige til døde Hunde og Katte, om Sommeren bliver kjørt lige uden for Byen og stukket i Brand, saa der hele Tiden staar en Røg af skarnagtige Dunster over Byen, og at dette samme Affald om Vinteren kjøres ned paa Floderne Om og Irtsij, hvorfra Byen faar sit Drikkevand.

Efter at have omtalt Omsks Bygninger (hvoraf, i forbigaaende sagt, en Del ere meget bekvemt og hyggeligt indrettede) kan jeg ikke undlade at omtale dens Butikker og Badstuer, da de i et og alt ere sibiriske i den fuldeste og værste Betydning af dette Ord, som ellers bør tages i en alt andet end slet Betydning. Her er vel et Par større *Butikker* indrettede paa evropæisk Vis; men de øvrige, der findes samlede i „Basaren“, som danner et særligt Kvarter i Byen, ere kun en Hob af Træskure eller Barakker, af den Slags, som man i Danmark kun træffer paa Markederne. Og i disse Skure, der staa aabne Sommer og Vinter, have Omsks rigeste Kjøbmænd deres Udsalg, ligesom Omsks Aristokrati smukt maa drage derhen, naar det vil kjøbe noget. Om Sommeren kan det endda gaa an, skjønt den Skummelhed, som hersker i disse Skure, der kun faa deres Lys igennem Dørene, gjør det vanskeligt at tage Varerne nærmere i Øjesyn; men da dette netop er det, som den snu, russiske Kjøbmand tilsigter, finder han sig rolig i alle personlige Ulemper og trodsrer om Sommeren den kvalme Hede og Støvet, som vælter sig ind til ham, og om Vinteren den frygte-

lige Kulde, som ikke tillader de mere ømtaalige Kunder at opholde sig længe i hans Bod, og saaledes nøder dem til at gjøre Handelen af i en Fart. En ung, rig Kjøbmand, hvem jeg spurgte, hvorledes det kunde mere ham at lade sig fryse saaledes igjennem om Vinteren i den aabne Bod, da det dog ikke kunde være for at spare paa Brændet, svarede, at Butikken ikke var indrettet til at opvarmes, fordi mange af Varerne vilde fordærves derved; men at den egentlige Grund var, at det dog vilde være overflødigt, da Dørene altid maa staa aabne, for ikke at bortjage de bedste Kunder iblandt Bønderne og Kirgiserne, som ere vante til kun at gaa ind i de Boder, hvis Døre staa aabne. — Ikke des mindre synes dog nu saa vel Kjøbmændene, som deres Kunder, lige til Kirgiserne, at skulle blive fortrolige med europæiske Former, og Omsks Damer kunne allerede glæde sig til en ny „Basar“, hvor der endelig vil blive Lejlighed for dem til at „gaa i Butikkerne“.

Badstuerne afgive et værdigt Sidestykke til Boderne. Da jeg første Gang efter den lange Rejse hertil, lod mig kjøre hen i „Byens bedste Badstue“, vilde jeg knap tro mine Øjne, at det virkelig var et Sted, som blev besøgt af anstændige Folk, og jeg husker, hvorledes jeg, efter i al Hast at have faaet vasket Rejsestøvet af mig, skyndte mig med at komme derfra. Det varede ogsaa Aar og Dag, før jeg kunde glemme de elegante petersburgske Badstuer og slaa mig til Taals med de snavsede sibiriske. Den „bedste Badstue“ er en Træbygning med tre Fløje. I Hovedfløjen findes fire „Numre“ for enkelte Personer og Familier, i de andre to Fløje de fælles Badestuer, for Kvinder i den ene og Mandfolk i den anden; i disse sidste koster et Bad $2\frac{1}{2}$ Kopek (henved 7 Øre). Om de fælles Badestuer skal jeg ikke kunne meddele noget, da jeg aldrig har povet mig derind; men et kort Overblik over de numererede vil ogsaa kunne give tilstrækkelig Forestilling derom. 1ste til 4de Nr. bestaa af to eller tre Værelser og koster fra 75 til 20 Kopek Numret. Først kommer Afklædningsværelset, som er blottet for alt, hvad der ligner Bekvemmeligheder; dernæst det egentlige Badeværelse med Bænke langs Væggen og to Vandhaner for koldt og varmt Vand, som man blander sammen i Messingskaale, og ikke videre; endelig er der Dampbadet. Her foregaar „Dampningen“, som er Russerens Yndlingsfor nøjelse, og som af de ægte Dampere foretages med saa stor Grundighed, at de komme ud af Badet saa røde som kogte Hummere og saa matte, at de have svært ved at staa paa Benene. Man skal imidlertid ikke tro, at her foregaar noget, som i mindste Maade har Lighed med vort „russiske Dampbad.“ Hele Processen bestaar deri, at Russeren tager en Birkekost, dypper den i varmt Vand

og overstænker dermed nogle ophedede Mursten i Ovn, saa at der fremkommer en stærk Damp; efter dette lægger Russeren sig paa en Forhøjning og pidsker sig eller lader sig pidske med den skoldhede Kost over hele Legemet. Denne Proces er ligesaa yndet af Mænd som af Kvinder, og jeg har selv hørt igjennem Væggen, hvorledes Mødre endog have underkastet deres spæde Børn denne heldbringende Kur. For Fattigmand er det den bedste af alle Kure, og den billigste, ligesom han heller ikke kjender nogen bedre Fornøjelse, næst efter den at drikke sig fuld paa Festdagene. Og det er ikke alene den simple Mand, hos hvem man finder denne store Kjærlighed til Badstuen og Tro paa dens lægende Kraft, saa han med Glæde giver sin sidste Kopek ud for ikke at gaa glip af sin Lørdagsmorskab; men ogsaa iblandt dannede Russere af mit Bekjendtskab har jeg fundet den samme Erfaring stadfæstet, at „Badstuen hjælper for mange Onder“. Gamle Folk, som have svært ved at gaa, lade sig kjøre eller slæbe atsted paa en Haandslæde, og Mødre, som ikke have nogen hjemme, til hvem de kunne overlade deres Pattedglutter imens, tage dem med sig og dampe dem ved samme Lejlighed godt igjennem. For Menigmands Vedkommende foregaar Afkølingen uden for i Gaarden. I Landsbyerne, hvor alle Forhold ere endnu mere oprindelige, bade Mænd og Kvinder sig sammen uden Omstændigheder, og her springer man splitternøgen ud i Sneen og vælter sig omkring for strax efter at gjentage Dampningen, ind til man ikke kan røre sig mere. — Det er underligt nok, at uagtet Badstuen, som den her er beskrevet, er en ægte russisk Indretning, der overalt viser sig at være i høj Grad indbringende, ere alle Byens fire Badstuer dog udelukkende i Hænderne paa Jøder.

Indtil Førstningen af 1875 var Byens største *Torveplads* liggende paa „mokroi“ (det vaade), et Navn, som i høj Grad svarer til Tingen. Pladsen ligger lavt og var hvert Foraar forvandlet til en formelig Pøl, som den idelige Færdsel trolig holdt vedlige; men her var nu en Gang Torvepladsen, og her maatte man tage hen, naar man ønskede at kjøbe Fødevarer. Godt for de velhavende, som have Kjøretøjer, men for Middelstanden, for ikke at tale om de stakkels Handelsmænd, var det yderst ubehageligt at traske om her, hvert Øjeblik udsat for at blive hængende i Snavset. Nu er Torvet henlagt til en stor Plads, der ligger højere, og Initiativet til denne Ændring skyldes den nærværende Byfoged, der i de sidste Par Aar har gjort mere for Byen end hans Forgængere i en hel Aarrække. Den tidligere Markedsplads er nu afgivet til Byggegrunde paa det Vilkaar, at Husene i første Række skulle være murede. Salget af Grundene her har alene

indbragt Byen 12,500 Rubler, en uhørt Sum, da den almindelige Pris for Grund er meget lav. Ved at flytte Boderne op paa Pladsen oven for, skaffede Byfogden Byen en aarlig Lejeindtægt af 5000 Rubler, imedens Udgifterne ved at bygge dem kun beløbe sig til 12,000 Rubler. — En saadan Øgning af Byens Indtægter maa anses for overordentlig, naar man husker paa, at den aarlige Grundskat kun udgjøre 5000 Rubler eller 1 pCt. af Husenes Værdi. Grundskatten vil dog rimeligvis stige nu, da Byen har faaet sin egen Bank, som giver Laan imod Sikkerhed i Sølvtoj og Huse, og hvorved Ejerne ikke som tidligere ville se deres Fordel ved at faa Husene vurderede saa lavt som muligt, men snarere ville sørge for at opnaa det modsatte.

For en Udlænding, som ikke kjender det russiske Sprog, er det vistnok i Førstningen svært at finde sig til Rette i Sibirien, selv om han altid vil finde Folk, som tale enten fransk eller tydsk; men er han kommen saa vidt, at han kan forstaa en russisk Samtale og selv gjøre sig forstaaelig deri, vil han snart finde nok af Interesse og nok at tage fat paa, da saa godt som alt her kun er i sin Vorden. — Undertiden vil man knap tro sine egne Øjne eller Øren, naar man f. Ex. i Paasken ser Fastebrød, som er bagt i Moskva. Største Delen af den umaadelige Mængde Konfekt, Sukkerbrød og Hommingkager kommer ogsaa saa langvejs fra. Og saaledes i det store, som i det smaa. — Med Hensyn til de Savn, som en fremmed almindeligvis er underkastet her, indskrænke de sig fornemmelig til dem, der ere en Følge af den store Afstand fra „den civiliserede Verden“, fra hvilken man er to til tre Ugers Rejse borte, og ligesaa langt tilbage i Tiden, som Posten bruger for at naa hertil. Den 12 Dages Forskjel i Tidsregningen, imellem gammel og ny Stil, yder den Fordel for Udlændingen, at han er 12 Dage forud i Tiden og saaledes kan holde to Gange Nytaar og i det hele taget kan fejre Højtiderne dobbelt. — For Resten kan man her faa saa godt som alt, hvad man ønsker, naar man kun har de nødvendige Penge. Selskabslivet staar aabent for ethvert dannet Menneske, og kan han tale fransk, er han endnu mere velkommen, da de russiske Damer af den fine Verden have en lille Svagthed for at samtale i dette Sprog; er han en Ynder af Kaartspil, vil han ingen Steds bedre kunne faa sin Lyst styret, da man her spiller Kaart ved Dag og Nat, fra Morgen til Aften, flere Døgn i Træk om det skal være, og om hvad det skal være. Her er to Klubber, som om Vinteren holde Spille-, Danse- og Familie-Aftener, item Maskerader, og som om Sommeren ligge paa Landet uden for Byen i de to eneste Lunde, hvor Omskerne kunne søge Erstatning for Manglen af Træer inde i Byen. Her er

ogsaa en Musikforening, som efter en femaarig Virksomhed har opnaaet den Ære at blive indlemmet som en Gren af den kejserlige Musikforening i Skt. Petersburg. Endelig har Omsk nu ogsaa til Stadighed faaet et Skuespillerselskab, der tæller et Par ret gode Medlemmer. Af andre Vinterglæder har man her en prægtig Kane-kjørsel, ligesom Skøjteløber-Klubben har indrettet en ypperlig Bane. — Paa flere Steder, hvor Bredderne af Om afgive to Højdepunkter overfor hinanden, er der indrettet Is-Rutsjbaner for Ungdommen af den tjenende Klasse. Her rutsjes ned fra en Højde af 10 til 15 Alen paa en lille Haandslæde, hvorpaa en forvoven Knøs knap selv kan faa Plads, men ikke des mindre i en snæver Vending ogsaa tager sin Hjærtenskjær eller en anden lille Pige paa Skjødets. — Om Vinteraftenen, naar Klokken har slaaet 8, er Byen ligesom uddød, sparsomt oplyst af Lygter med søvnige Tællepraase. Overalt ere Vindueskoderne lukkede, og efter den Tid møder man sjælden Folk paa Gaden. Ved første Øjekast skulde man tro, at det skete af Hensyn til den personlige Sikkerhed; men da der om Sommeren ikke vises nogen saadan Tilbøjelighed, selv om Klokken ogsaa har slaaet baade 11 og 12, ligesom man i varme Nætter overalt træffer aabentstaaende Vinduer og Døre, der tillader Tyven at gaa lige ind, — tror jeg, at man i første Tilfælde hellere skal se et økonomisk Hensyn til Lysene og i sidste Tilfælde et Vidnesbyrd mere for den Erfaring, at det dog ikke maa være saa farligt at leve her i Sibirien. — Indbrud og Mord finde vel Sted, men ikke tit og vise sig da i de fleste Tilfælde at være udførte af forviste, en Omstændighed, som mere end nogen anden taler imod Forvisningssystemet i dets nuværende Form, da hele Sibirien er ofret til at være Straffekoloni. Men jeg giver Afkald paa at gaa nærmere ind paa dette interessante Æmne, som her vilde føre for vidt. — Et andet vigtigt Spørgsmaal om Kvægstøvet maa jeg ligeledes forbigaa her; maaske vil det ogsaa bedre kunne afhandles i en særlig Artikel om den kirgisiske Steppe, hvor denne frygtelige Smitte egentlig har hjemme.

Til Slutning vil jeg ønske, at det maa have lykkedes mig at give et Begreb om Forholdene, som ikke maa være altfor afskrækkende. Intet skulde være mig kjærere, end om jeg i Danmark kunde vække den samme Interesse for dette rige og lidet kjendte Land som den, der er i Færd med at ytre sig andre Steder i Udlandet. Det lønner sig vel at rejse til Sibirien og især for den, der først kan saa meget russisk, at han kan gjøre sig forstaaelig deri. Medlemmerne af de forskjellige lærde Expeditioner, som i Løbet af det sidste Par Aar ere komne her igjennem; Prof. Nordenskjöld, Dr. Brehm

og *Finsch*, Grev *Waldburg-Zeil*, Mr. *Griole* og Dr. *Brenner*, ere alle forbausede over den ringe Interesse, Rusland har skjænket en saa rig Besiddelse. „Pengene ligge her paa Gaden“, sige de, „her er kun ingen til at tage dem op!“, og i mange Tilfælde kan man vistnok udtrykke sig saaledes. Kun Skade, at disse Forhold ere saa lidt kjendte i Udlandet. I Følge de sagkyndiges Dom her venter man sig meget af den paabegyndte sibiriske Jærnvej, især hvis man ogsaa vil stræbe efter at udvikle Landets Industri og tillige vil ophøre med det gamle Udførselssystem af Raaemner efter en endnu større Maalestok, saa at der til sidst hverken vil være noget at udføre eller nogen til at købe de indførte Varer. Det tidligere Omsætningssystem har nemlig kun været indbringende for enkelte, imedens Folket er blevet yderligere forarmet derved Aar for Aar. — Det føleligste Savn her blandt Befolkningen er Manglen paa Kundskab. Den store Afstand fra Ruslands lærde Skoler og Universiteter har til Følge, at mange gode Aandskræfter ikke komme

til Udvikling. Et sibirisk Universitet har derfor i mange Aar været et af Befolkningens varmeste Ønsker. Den nye General-Governør over Vest-Sibirien, Kaznakoff, har atter gjenoptaget dette Spørgsmaal og med den sjældne Ihærdighed, som er ham egen, vil han sikkert ogsaa drive Sagen igjennem. Efter Forlydende har Kejseren allerede bevilget Summen til Sibiriens Universitet, og Sagen venter alene paa, at man skal bestemme, hvilken By der skal lykسالiggjøres med den saa længselsfuldt imødesete Visdomskilde. Det sibiriske Publikum har delt sig i to Ljre, hvoraf den ene holder paa Omsk og den anden paa Tomsk. Efter al Rimelighed vil dog Partiet for Omsk gaa af med Sejren, da denne By, som Midtpunkt for Styrelsen over Vest-Sibirien, ligesom ogsaa ved sin større Nærhed ved den nye Handelsvej til Kina over Saisan-Gutsjen, har Udsigt til i en nær Fremtid at overtage den Rolle, som Tomsk og Irkutsk have opnaaet ved Forbindelsen over Kjekta.

Mindre Meddelelser.

Den første Jærnbane i Kina. — Denne Bane har trods sin ringe Længde og den korte Tid, i hvilken den har været til, en ret mærkelig Historie, som varsler om en ny Vending i den ihærdige Kamp, der i saa mange Aar er ført imellem den evropæiske og den kinesiske Kultur. Allerede den Maade, paa hvilken Wusung-Jærnbanen, saa at sige, blev smuglet ind, peger hen paa, at man her har med særlige, kinesiske Vanskeligheder at gøre, maaske med selve *Feng-Shui*, denne hemmelighedsfulde Magt, der er saa overordentlig vanskelig at definere, men som man ud ad tiljævnlig møder i den seje, kinesiske Nationalaand. Det var *Feng-Shui*, der forbød den forrige Kejser af Kina at modtage den Gave af en Miniatur-Jærnbane, som nogle engelske Rigmænd for en Del Aar siden tilbød at lade bygge i de kejserlige Haver i Peking*). Den Gang og dér strandede Udførelsen paa den alt gennemtrængende officielle Synsmaade; men maaske, tænkte Evropæerne, kunde man være heldigere ved Wusung, der ligger saa langt borte fra Magtens Midtpunkt, Peking, og saa nær ved det aabne Hav, to Omstændigheder, som synes at virke meget formildende paa *Feng-Shui*. Da Planen var modnet, skred man til at sætte den i Værk under Ledelse af det ansete og med kinesiske Formaliteter vel kjendte Firma i Shanghai, Jardine, Matheson & Komp.; det fornødne Land blev i al Stilhed opkjøbt og i det Øjemed at benyttes til, hvad man kaldte, „Anlægget af en bedre Vej“; selve Betegnelsen „Jærnbane“ blev af Forsigtighed ikke brugt. Det Kejseren tiltænkte Lokomotiv blev omdannet til at passe for en Jærnbane af kun $\frac{2}{3}$ Fods Sporvidde og saaledes blev alt indrettet efter den mindst mulige Maalestok; men det, der ligger bag denne beskedne Begyndelse, er dog Tanken og Haabet om, at der af denne lille Spire skal fremvoxe et umaadeligt Jærnbaneanet, som en Gang skal aabne det store

Rige med dets 4 til 500 Millioner Mennesker for evropæiske Forestillinger, Fornødenheder og Frembringelser*).

Jærnbanen fra Shanghai til Wusung ved det sydlige Udløb af Jangtsekiang har en Længde af omtrent 3 danske Mil; den fører gennem en Egn, der udelukkende staar under kinesisk Overhøjhed, og som ikke henhører under de saakaldte „Koncessioner“ eller visse Distrikter i Traktathavnene, der ere afstaaede til de fremmede og bestyres af Konsular-Myndighederne. Omtrent Halvdelen af Banen, fra Shanghai til Kongweij, blev aabnet den 30. Juni f. A. under livlig Deltagelse fra den kinesiske Befolknings Side; den første Dag bleve alle befordrede frit, men selv senere var Tilstrømningen saa stor, at Togene ofte maatte afgaa flere Minuter før den fastsatte Tid for at hæmme det stærke Tilløb til Billetkontorerne. Saaledes gik alt efter Ønske i Løbet af en 8 Ugers Tid, da pludselig den 24de Avgust, ifølge Befaling fra den engelske Minister i Peking, Sir Thomas Wade, al Trafik paa Banen blev standset. Ministeren havde selvfølgelig været holdt à jour med det hele Foretagende lige fra Begyndelsen; hvad var der da sket, som kunde retfærdiggjøre denne uventede Standsning? Den umiddelbare Foranledning var vistnok den, at en kinesisk Soldat, eller maaske en Kineser i en Soldats Dragt, hvilket ikke er ganske det samme, nogle Uger i Forvejen blev kjørt over af Lokomotivet og dræbt; de, der ere mere indviede i kinesiske Forhold, ville dog vide, at denne Hændelse, der endog var bleven forudsagt, ikke var aldeles tilfældig, og de vare nu forberede paa, at *Feng-Shui* vilde vise sig. Og saaledes skete det, „Ild-Dragen“ blev atter indespærret.

De sidste Efterretninger fra dette mærkelige Land, der med den første Statssekretær Li-Hung-Chang i Spidsen fører en saa udholdende Kamp for sin Statside og for sine nationale Ejendommeligheder, tyde dog allerede paa, at dette svage Forsøg paa at indføre Jærnbaner i Kina kan lykkes, men rigtignok paa det Vilkaar, at Wusungbanen gaar over

*) Man fortæller, at da den kinesiske Minister, som førte Underhandlingerne, havde udtomt alle sine øvrige Grunde imod denne Jærnbane, udbød han til sidst: „Men *Feng-Shui* tillader det ikke!“ — „Hvem er *Feng-Shui*“? spurgte da en af Evropæerne. — „Ja, det er noget, som De ikke forstaar!“ var Svaret, og dermed bleve Underhandlingerne afbrudte. Man træffer stadig i Kina paa *Feng-Shui*; men ingen kan eller vil forklare, hvad det er.

*) Efter de nyeste Opgivelse er der i det kinesiske Rige 433 Mill. Mennesker (Alman. de Gotha. 1877.)